

NOTĂ ASUPRA UNOR ANTICHITĂȚI CULESE IN 1855 LA „KUSTENDJE“ (DOBROGEA) ¹

„D-l sub intendent militar *Blondeau*, vechiu căpitan de geniu, a fost însărcinat în 1855 cu recolta de fânașuri din Dobrogea. Odată cu expedierea baloturilor de fân, destinate armatei din Crimeea, avu fericita idee să așeze, ca lest, pe bordul unuia din vase, câteva din resturile antice găsite de dânsul la Constanța, sau scoase la lumină în acest loc prin lucrările de drumuri pe care le-a executat D-l Lalanne, inginer șef de poduri și șosele. Aceste pietre, debarcate pe plaja de la „Kasatch“ au fost transportate în Franța prin îngrijirile mele și puse la dispoziția guvernului. Ele vor fi publicate de oameni mai pricepuți ca mine. Am socotit, totuși, că ar fi plăcut Academiei din Metz să primească direct câteva informații asupra unor monumente, care constată că „Tomis“, orașul de exil al lui Ovidiu, ocupa acelaș loc unde se ridică astăzi „Kustendje“. Iată un extras din descrierea pe care o alaturasem scrisorii mele de expediție, adresată Ministerului de război.

No. 1.—Piedestal cilindric de marmură albă, având înălțimea de 1^m₂₅ și diametrul de 1^m₆₅ cu o ieșitură de

1) Publicată într'o broșură la Metz în 1862 și împrumutată nouă de d-l dr. Frangopol.—Constanța.

0^m₀₆ la capitel și bază. Pe fața lui se citește următoarea dedicație:

ΑΓΑΘΗΤΥΧΗ
 ΤΟΥΝΙΟΝΤΟΥΑΥΤΟΥ
 ΚΡΑΤΟΡΟΣΜΑΥΡΗ
 ΑΙΟΝΟΥΗΡΟΝΚΑΙΣΑ
 ΡΑΘΟΙΚΟΣΤΩΝΕΝΤΟ
 ΜΕΙΝΑΥΚΑΙΡΩΝΑΝΑ
 ΣΤΗΣΑΝΤΟΣΤΟΝΑΝ
 ΔΡΙΑΝΤΑΕΚΤΩΝΙΑΙΩΝ
 ΤΙΤΟΥΤΙΤΟΥ
 ΝΕΩΤΕΡΟΥ

Adecă: „Norocului. Societatea armatorilor din Tomi a onorat pe Marcus Aurelius Verus Caesar, fiul împăratului, ridicându-i o statuie cu cheltuiala lui Titus, fiul lui Titus cel tânăr“.

Marcus Aurelius, adoptat de Antonin Pius la 138, luase titlul de Caesar și numele de Verus, pe care l-a păstrat până la înălțarea lui la imperiu în 161. Așadar monumentul nostru datează din perioada de 23 ani, ce desparte aceste date. Existența unei societăți de armatori dovedește toată însemnătatea pe care o avea sub Antonin acest oraș, redus în zilele noastre (la 1855) în starea de târgușor și unde la instalarea administrației franceze nu mai existau, ca să zic așa, de loc locuitori.

Acest pedestal a fost găsit la un kilometru de Constantța, la capătul rampei drumului de la „Babadai“¹⁾ O statuie trunchiată și o Cariatidă, al cărei obraz a fost mutilat de Turci, zaceau ceva mai departe și n'au fost ridicate. Marea greutate a acestor resturi a făcut pe D-l Blondeau să creadă că ele ocupă, sau aproape, locul primitiv. Vecinătatea unor coloane de marmură albă, rămășițe de arhitectură și niște pietre mormântale antice, confirmă această părere.

1) Babadag.

No. 2. Coloană ridicată de o femeie din Sidon ; descoperită de D-l Blondeau.

ΑΜΠΑΙΑΤΑΓΕΝΝΑΙΑ
 ΣΕΙΔΩΝΙΑΤΩΝΒΩΜΟΝ
 ΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΕΝΕΚΤΩΝ
 ΙΔΙΩΝΑΥΤΗΤΕΚΑΙΤΩΑΝ
 ΔΡΙΑΝΤΗΣΕΡΜΗΤΙΣΟΚΡΑ
 ΚΑΙΤΩΝΥΙΩΑΥΤΗΣΕΡΜΑΦΙΛΩ
 ΕΡΜΕΟΣΕΡΜΗΤΙΜΕΝΖΗΣΑΝ
 ΤΙΕΤΗΕΓΚΑΙΤΩΥΙΩΑΥΤΩΝ
 ΕΡΜΑΦΙΛΩΖΗΣΑΝΤΙΕΤΗΚΕ
 ΑΥΤΗΔΕΑΜΠΑΙΑΤΑΖΗΣΑΣΑ
 ΕΤΗΟΖ

Această inscripție, care pare a fi din sec. III, este rău păstrată și mai greu de interpretat ca celelalte. Ea însemnează că o femeie din Sidon *Αμπιατα γενναδος*, a ridicat pe cheltuiuala ei un monument funerar propriei sale memorii, aceleia a soțului ei Hermes, fiul lui Socrate și aceleia a fiului său Hermaphil, fiul lui Hermes. Hermes trăise ΣΤ = 63 ani; fiul acestuia ΚΕ = 25 ani și ea însăși ΟΖ = 77. Partea a doua a inscripției s'a păstrat rău. Ea se termină prin cuvântul ΟΔΕΙΤΑ = călător, adică prin obișnuita salutare făcută trecătorilor.

D-l Leon Renier, membru al Institutului, căruia i-am supus ștampa acestei inscripții, a recunoscut din capul locului că rândurile îndoelnice erau relative la prețul pe care avea să-l plătească municipalității pentru a răscumpăra mormântul. Când blocul va fi adus la Paris, savantul epigrafist va completa restituția textului.

No. 3. Frumoasă placă de marmură albă cu capitel și pedestal, înaltă de 1,25 m. și lată de 0,80, descoperită în lucrările de poduri și șosele la extremitatea meridională a vechii incinte turcești, care închidea istmul.

Un facsimile a trebuit să fie comunicat deja de mult timp de D-l Lalanne Academiei de Inscripții și Litere.

MATRIDEVM
MAGNAE
PRO SALVTEADQ
INCOLVMITATE
DD. NN AVGGECAESS
AVRFIRMIANVS
V. P. DVX
LIMITIS. PROV. SCYT
BONIS AVSPICIIS
CONSECRAVIT

Această marmură, dedicată Mamei Zeilor pentru sănătatea Augustilor și Caesarilor, aparține sfârșitului sec. III. Se știe, în adevăr, că în 292 Constantius Chlorus și Galerius Maximianus, fiind adoptați de Maximian și Diocletian, s'au socotit timp de câți-va ani în imperiu doi Augusti și doi Caesar. Caracterele sunt cioplite într'un stil frumos. Literele V. și P. mi se par a însemna „Vir Perfectissimus“. E demn de observat că „Notitia dignitatum imperii“, această culegere oficială, analoagă almanahului nostru imperial, nu dă ducelui themei Scythiei decât titlul de „Vir spectabilis“. Dedicăția ducelui Firmian permite să se creadă că Tomis era sediul comandamentului încredințat acestui personaj și că Constanța făcea parte, prin urmare, din provincia Scythia.

No. 4. Coloană triunchiată a unui centurion din a XI legiune, de formă dreptunghiulară, înpodobită cu o coroană și câte-va atribute rău conservate.

D. M.
MDOMITIO
CAPETOLINO
LEGXI CL P. F
DOMOCAPETO
LIADEVIXIT
ANNISXXXII
FACTVS VI
XIT

Acest text arată că unul dintre centurionii legiunii XI, supranumită Claudia Pia Felix, trăise 32 ani. Stârșitul inscripției arată vechimea de grad a lui Domitius Capetolinus în momentul morții lui. El a dispărut cu așchia de piatră. Se cunoaște un Lucius Domitius Valerianus, Domo Capetoliade, centurion, la 208, al cohorții X pretoriaue. (Orelli 942). Acești ofițeri aparținneau, fără îndoială, și unul și celălalt unei familii de obârșie din Capetolias în Coelesyria (Asia Mică).

No. 5. Altar dedicat zeului Attis.

ATTI
C. ANTONIVS
EYTYCHESAR
CHI . . . O . . .
PROSALVTESVĀ
POSVIT

È o piatră de dimensiuni destul de mici, găsită în acelaș punct ca și piedestalul statuii lui M. Aurelius. Caracterele sunt din aceeași epocă ca și acelea dela No. 3, adică dela sfârșitul sec. III, sau dela începutul sec. IV. O linie ștearsă nu permite să se cunoască care este titlul dat de către sculptor lui Antonius Evtiches, care titlu începe cu ARCHI..

No. 6. Un capitel cu volute de marmură albă, descoperit de lucrătorii de poduri și șosele, cu rămășițe de capiteluri identice și de fragmente de friză, reprezentând capete de tauri unite cu ghirlânzi. „Serapium“ căruia îi aparținea, era foarte vast și se întindea pe plaja sud vestică a peninsulei dela Constanța.

Mo. 7. Aghiazmatar, sau baptisteriu, scobit în formă de scoică radiată și provenind, fără îndoială, dela una din cele două biserici creștine care, după mărturia lui Sozomene (lib. VI. cap. XI), existau la Tomis, numită pe atunci „Constantia“. Acest fragment a fost găsit de

d-l Blondeau în ruinele unui magazin turcesc, pe care pusese să-l reclădiască.

Notă. Henzen, continuatorul lui Orelli, făcuse deja cunoscute două inscripțiuni ce conțineau numele de „Tomi“.

CH. ROBERT

Paris, 6 Mart. 1858

Tradus de *Jules Barbier*, profesor Constanța
